

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»**

ТАРАСЮК ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 377/378:664"20/21"

**ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ХАРЧОВОЇ І ПЕРЕРОБНОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ В ПРОФЕСІЙНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ
ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ –
ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти
(011 – освітні, педагогічні науки)

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Державному вищому навчальному закладі «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Сергєєва Лариса Миколаївна,
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН
України, професор кафедри публічного
адміністрування і менеджменту освіти.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Креденець Неля Дмитрівна,
Львівський коледж індустрії моди Київського
національного університету технологій та дизайну,
директор;

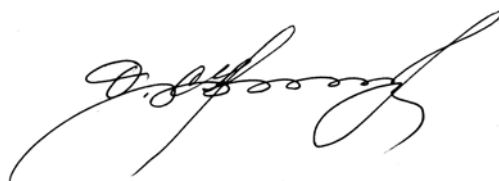
кандидат педагогічних наук
Крукевич Людмила Ярославівна,
ДВНЗ «Тернопільський коледж харчових технологій і
торгівлі», директор.

Захист відбудеться «22» листопада 2018 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.455.03 у Державному вищому навчальному закладі «Університет менеджменту освіти» НАПН України за адресою: 04053, м. Київ, вул. Січових Стрільців, 52-Д, 3 поверх, к. 320, Наукова бібліотека Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» НАПН України, читальна зала.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» НАПН України (04053, м. Київ, вул. Січових Стрільців, 52-Д) та на сайті: umo.edu.ua.

Автореферат розісланий «19» жовтня 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. С. Снісаренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах інформаційно-комунікаційної революції та входження України в глобальний економічний простір актуальним стає питання інтелектуалізації праці та ролі людини «в новій економіці». Освітній рівень і потенціал особистостей істотною мірою визначають процес формування людини творчої, здатної аналізувати, прогнозувати та використовувати здобуті знання у практичній діяльності.

Історія економіки та економічної думки при зміні форм господарського розвитку дає можливість побачити, як здійснювався хід перетворень, у якому напрямі відбувався процес змін, які фактори сприяли розвитку сучасного економічного устрою.

Серед економічних галузей значну роль відіграє харчова та переробна промисловість, яка включає понад сорок різноманітних галузей виробництва.

Серед інших країн світу Україна має найбільш сприятливий природний, людський, геополітичний і ресурсний потенціал для розвитку харчової промисловості, раціональне використання якого забезпечило б їй провідне місце на світовому й регіональних продовольчих ринках. Останнім часом розвиток харчової промисловості в Україні характеризується різким зниженням технологічного рівня виробництва, скороченням обсягів і асортименту продукції, погіршенням її якості, затуханням інвестиційного та інноваційного процесів, витісненням вітчизняних харчових продуктів з внутрішнього й зовнішнього ринків продовольчих товарів, зменшенням обсягів надходження до бюджету та валютних надходжень у країну від експортних операцій галузі.

Харчова промисловість – одна з провідних структуро формуючих галузей не лише агропромислового й промислового комплексів, а й усього народного господарства України. За кількістю зайнятих та за обсягом валової продукції харчова промисловість належить до найважливіших галузей господарства у більшості країн світу, і в Україні зокрема. Харчова промисловість має складну структуру, до якої входить понад двадцять галузей, що виробляють як готову продукцію, так і напівфабрикати.

Шляхи успішного розв'язання викликів, що постали перед харчовою та переробною промисловістю України, розглядаються із врахуванням тенденцій, які стають закономірністю впливу глобалізаційних процесів на національну економіку і продовольчі ринки.

Концептуальні положення щодо професійного розвитку майбутніх фахівців відображено в Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), Національній доктрині розвитку освіти (2001), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2011–2021 роки (2013), Брюггському (2010) та Бухарестському (2012) комюніке, Копенгагенській декларації (2017), Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради ЄС «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» (2006).

Дослідженню та розробленню наукових засад підготовки майбутніх фахівців харчової та переробної промисловості приділялася належна увага, зокрема: розвитку харчової індустрії (І. Блаж, В. Бойко, П. Борщевський, Д. Гак, Л. Дейнеко, С. Дусановський, А. Заїнчковський, В. Комаров, Д. Лисецький, М. Ліпатов,

Ю. Лебединський, В. Лобас, Т. Мостенський, О. Онищенко, П. Осіпов, П. Саблук, В. Слюсар, В. Трегобчук, Л. Чернюк, Н. Шекмар, А. Ясько та ін.); інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості (О. Алимов, О. Амош, Б. Буркинський, В. Геєць, Б. Данилишин, С. Дорогунцов, В. Столяров, А. Федорищева, М. Чумаченко, В. Яцков та ін.).

У дослідженнях вчені порушували й аналізували різні аспекти становлення та інтенсифікації харчової промисловості, її підгалузей в різні періоди часу, а також пропонували теоретичні і практичні рекомендації щодо підготовки кваліфікованих робітників для піднесення рівня господарювання у цій провідній галузі господарського комплексу нашої країни.

У своєму розвитку харчова промисловість завдячує професійній освіті, яка забезпечує підготовку майбутніх досвідчених професійних кадрів. Професійна освіта в своєму розвитку пройшла шлях від наслідування дітьми трудових дій дорослих у первісному суспільстві, крізь призму учнівства в майстернях та середньовічних учнівських цехах, фабрично-заводських школах раннього капіталізму до сучасних освітніх центрів, здатних формувати в майбутніх фахівцях професійну культуру, професійну придатність та професійну компетентність на основі досягнень науки та техніки.

Питанням розвитку професійної освіти та підготовки фахівців різних галузей господарств присвячені дослідження таких вчених: Н. Абашкіної, С. Артюха, С. Батишева, А. Беляєва, Л. Герганова, Г. Гребенюка, О. Коваленка, В. Ковальчука, Н. Креденець, Н. Кузьміни, Л. Крукевич, С. Николаєнка, Н. Ничкало, В. Олійника, О. Отич, М. Пальчук, Л. Петренко, Л. Пуховської, В. Радкевич, Л. Сергєєвої, Л. Сушенцевої, О. Щербак та ін.

У вирішенні проблеми професійної підготовки фахівців суттєвий внесок зробили науковці: С. Артюх, С. Архангельський, Ю. Бабанський, В. Беспалько, С. Гончаренко, Т. Ільїна, М. Махмутов, О. Новіков, М. Пузанов, М. Скаткін, Н. Тализіна, М. Таланчук, Г. Терещенко, Г. Щукіна, а також психологи Л. Виготський, П. Гальперін, О. Леонтьєв, К. Платонов, С. Рубінштейн та ін.

Проблеми післядипломної педагогічної освіти, підвищення кваліфікації керівних та педагогічних кадрів освіти присвячено праці вчених Н. Клокар, В. Маслова, Л. Сергєєвої, В. Сидоренко, Т. Сорочан, Г. Тимошко та ін.

У сучасних умовах трансформації економічної структури народного господарства України, у тому числі й харчової і переробної промисловості, важливим є звернення до історичного досвіду підготовки фахівців для цієї галузі в західних областях України (Львівській, Івано-Франківській, Тернопільській, Волинській, Рівненській, Хмельницькій, Чернівецькій, Закарпатській) в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. Це зумовлено цілою низкою таких факторів:

- при визначенні шляхів соціально-економічного розвитку певного значення набуває врахування історичної спадщини з її досягненнями щодо підготовки фахівців, перевагами та недоліками, адже вона має велику цінність, є школою, уроки якої важливі і для сьогодення;

- виникає потреба розкрити сутність і напрями становлення та розвитку;

- підготовки фахівців для харчової і переробної промисловості Західної України в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.;

– доцільно проаналізувати альтернативні підходи у визначенні перспектив, напрямів, форм і методів підготовки фахівців для харчової і переробної промисловості України в сучасних умовах.

Незважаючи на інтерес науковців до питання розвитку харчової і переробної промисловості та підготовки майбутніх фахівців, теоретичні та методологічні розробки в цій сфері присвячені лише окремим аспектам досліджуваної проблеми. Відсутнє комплексне дослідження становлення і розвитку підготовки фахівців для харчової і переробної промисловості в західних областях України в другій половині ХХ – на початку ХХІ-го століття.

Викладене вище зумовило вибір теми дослідження: **«Підготовка фахівців харчової і переробної промисловості в професійних навчальних закладах західних областей України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з передбаченою планом науково-дослідної роботи Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України темою: «Науково-методичні засади підвищення ефективності державно-громадського управління неперервною освітою в умовах суспільних трансформацій в Україні» (державний реєстраційний номер № ДР 0116U007183).

Тему дослідження затверджено вченою радою ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України (протокол № 12 від 21 листопада 2016 року) та погоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 1 від 31.01.2017 року).

Мета полягає в актуалізації досвіду підготовки фахівців харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України у другій половині ХХ – початок ХХІ століття; у виявленні загальних тенденцій підготовки фахівців та раціональних ідей історичного досвіду, в обґрунтуванні можливостей їх використання в сучасних умовах розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в Україні.

Для досягнення мети визначено такі **завдання**:

1. Здійснити історіографічний аналіз проблеми підготовки фахівців харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України у другій половині ХХ – початок ХХІ століття.

2. Виявити соціально-економічні передумови становлення та обґрунтувати періодизацію професійної підготовки фахівців для харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України у другій половині ХХ – початок ХХІ століття.

3. Проаналізувати зміст, форми і методи професійної підготовки фахівців для харчової і переробної промисловості у досліджуваній період.

4. Виявити основні тенденції розвитку системи підготовки фахівців для харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України у другій половині ХХ – початок ХХІ століття.

5. Обґрунтувати можливості використання історичного досвіду підготовки фахівців та розробити методичні рекомендації для педагогічних працівників сучасних професійних (професійно-технічних) навчальних закладів.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка фахівців для харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття).

Предмет дослідження – зміст і методи професійної підготовки фахівців для харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття).

Хронологічні межі дослідження. Нижня межа дослідження друга половина ХХ – початок ХХІ століття (1950) зумовлюється соціально-економічними змінами, що відбувалися під час відбудови народного господарства УРСР після Другої світової війни та початку його подальшого розвитку. Визначення верхньої межі дослідження початок ХХІ століття (2000–2016) зумовлено пошуком нових шляхів реформування системи підготовки фахівців в умовах соціально-економічних та суспільно-політичних змін в Україні.

Концептуальна ідея дослідження полягає в тому, що професійна підготовка фахівців для харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України у другій половині ХХ на початку ХХІ століття є складною, багатофункціональною, адаптованою до потреб господарського будівництва системою, що має свою мережу, зміст, форми і методи, які динамічно розвивалися у взаємозв'язку з соціально-економічними, культурними та політичними змінами.

Методологічну основу дослідження становлять основні теоретичні та методологічні положення загальної та професійної педагогіки щодо підготовки кваліфікованих робітників в історичному контексті. Науковий пошук здійснено на основі принципів історизму, науковості, об'єктивності, системності, єдності теорії та практики при підготовці фахівців; хронологічний підхід дає змогу простежити соціально-економічні зміни і обґрунтувати періодизацію підготовки кадрів для харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах.

Теоретичну основу дослідження становлять положення і висновки наукових праць з проблем: філософії освіти (В. Андрущенко, С. Артюх, І. Зязюн, В. Кремень); становлення та розвитку професійно-технічної педагогіки (С. Батишев, А. Беляєва, А. Киверялг, Н. Кузьміна, Н. Ничкало, Л. Сергєєва); неперервної професійної освіти (С. Гончаренко, Г. Герганов, В. Дуканець, Е. Зеєр, Ю. Зіньковський, А. Каленський, Н. Клокар, А. Кузьмінський, Н. Ничкало, В. Олійник, Л. Сергєєва, Т. Сорочан), теорії та історії професійно-технічної освіти (А. Веселов, І. Лікарчук, С. Нікітчина, А. Молчанова, Н. Падун, М. Пузанов, Г. Терещенко, С. Улюкаєв); зарубіжного досвіду профтехосвіти (Н. Абашкіна, А. Василюк, Т. Десятов, А. Каплун, Л. Пуховська); формування професійної компетентності майбутніх фахівців (О. Авраменко, Г. Гребенюк, З. Рябова, Л. Сергєєва, Ю. Торба,); впровадження у навчальний процес педагогічних технологій (В. Биков, В. Безпальк, С. Николаєнко, С. Сисоєва, Л. Сушенцева); інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості (О. Алимов, Б. Буркинський, В. Геєць, Б. Данилишин, С. Дорогунцов, М. Чумаченко, В. Яцков).

Методи досягнення мети. Теоретичною та методологічною основою дослідження є комплекс взаємодоповнюючих методів, зокрема: *загальнонаукові теоретичні* (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікація та систематизація) –

для обробки і систематизації дослідницьких матеріалів; конкретизації та систематизації наукових понять предмета дослідження; індукція та дедукція – для обґрунтування положень щодо відбору і структурування змісту професійної підготовки майбутніх фахівців для харчової та переробної промисловості; порівняльно-історичний метод – для порівняння змісту професійної підготовки майбутніх фахівців у навчальних закладах Західної України; абстрагування та конкретизація – для формулювання висновків і рекомендацій щодо визначення перспектив розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців харчової і переробної промисловості; *емпіричні* – вивчення філософської, історичної, психологічної, педагогічної, економічної та навчально-методичної літератури; нормативно-правових, архівних документів і матеріалів; передового педагогічного досвіду підготовки фахівців для харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття).

Організація дослідження. Науково-педагогічний пошук здійснювався впродовж 2011–2018 рр. і охоплював три дослідницькі етапи:

- на першому етапі (2011–2013 рр.) теоретично осмислювалася проблема, визначався об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження, розроблялася програма дослідження; вивчалася історична, педагогічна, галузева література з проблем дослідження, матеріали архівів;

- на другому етапі (2013–2016 рр.) продовжувався аналіз науково-методичної літератури та архівних джерел, проводилася систематизація та первинне узагальнення одержаних результатів, що дало підстави теоретично обґрунтувати періодизацію підготовки фахівців для харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України у досліджуваній період;

- на третьому етапі (2016–2018 рр.) здійснено науково-теоретичне та методичне узагальнення результатів дослідження, апробовано та впроваджено в освітній процес закладів професійної освіти розроблених методичних рекомендацій; сформульовано загальні висновки, окреслено перспективи подальших напрямів дослідження наукової проблеми.

Джерельну базу дослідження становлять матеріали з фондів Державного та регіональних архівів, матеріали з фондів Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського НАН України, Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського НАПН України, Центральної науково-технічної бібліотеки харчової і переробної промисловості України, Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. Проаналізовано матеріали дисертаційних досліджень, монографій, довідково-бібліографічної та історичної літератури.

Автором опрацьовано 139 архівних документів та матеріалів (Ф. 4609 Державний Комітет УРСР по професійно-технічній освіті, м. Київ. 1940–1988 рр.; Державний архів Івано-Франківської області ф. П – 1, оп. 1, спр. 3800, арк. 48.; матеріали Державного архіву Львівської області; Центральний державний архів громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 25, спр. 2109, арк. 78.).

У науковий обіг введено 7 архівних справ, в яких міститься 12 документів і матеріалів, а також ряд фактів та ідей з проблеми професійної підготовки фахівців харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних

областей України досліджуваного періоду, раніше невідомих широкому колу науковців.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що у вітчизняній професійній педагогіці:

– *уперше здійснено* цілісний історико-педагогічний аналіз підготовки фахівців для харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття);

– *визначено* організаційно-педагогічні засади підготовки фахівців для харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття);

– *конкретизовано* можливості трансформації історичного досвіду професійної підготовки, впровадження інноваційних форм і методів професійної підготовки фахівців для харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України;

– *уточнено* періодизацію розвитку підготовки фахівців харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття);

– *подальшого розвитку набули* питання оновлення змісту та впровадження інноваційних технологій підготовки фахівців для харчової і переробної промисловості у закладах професійної освіти України.

Практичне значення одержаних результатів дослідження визначається використанням його матеріалів науковцями різних рівнів, що є основою розроблених методичних рекомендацій щодо підготовки фахівців для харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах.

Основні положення та висновки дослідження є змістовим доповненням до організації освітнього процесу в професійних (професійно-технічних) закладах та виробничій практиці на підприємствах галузі.

Обґрунтовані в дослідженні результати **впроваджено** в освітній процес закладів та установ професійної (професійно-технічної) освіти Волинської (довідка № 79-01/11 від 05.05.2018 р.), Івано-Франківської (довідка № 94/04-06/18 від 18.06.2018 р.), Рівненської (довідка № 62-14/04 від 14.04.2018 р.), Чернівецької (довідка № 88 від 15.03.2018р.) областей; Волинського технікуму Національного університету харчових технологій (довідка № 79 від 28.03.2018 р.), Свалявського технічного коледжу Національного університету харчових технологій (довідка № 46-18/12 від 12.03.2018 р.), Івано-Франківського коледжу ресторанного сервісу і туризму Національного університету харчових технологій (довідка № 77-20/24 від 21.03.2018 р.), Гусятинського коледжу Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя (довідка № 01-06/51 від 14.03.2018 р.), Хмельницького торговельно-економічного коледжу Київського національного торговельно-економічного університету (довідка № 56 від 25.04.2018 р.).

На захист виносяться положення щодо:

– періодизації підготовки фахівців для харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття);

– зміст та організаційні форми професійної підготовки фахівців харчової та переробної галузі, які змінювалися відповідно до соціально-економічних перетворень в західних областях України та вимог до якості підготовки галузевих кваліфікованих кадрів;

– тенденцій розвитку системи підготовки фахівців для харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України.

Вірогідність одержаних результатів забезпечено методологічним обґрунтуванням його вихідних положень; застосуванням комплексу методів, адекватних об'єкту, предмету, меті і завданням дослідження; історіографічним аналізом досліджуваної проблеми; позитивними результатами впровадження основних положень дослідження у освітній процес закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження доповідалися, обговорювалися та отримали позитивну оцінку вчених, педагогів-практиків на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: Всеукраїнська наукова конференція «Гуманітарне та патріотичне виховання студентської молоді в умовах глобалізації та євроінтеграції» (м. Київ, 19–20.11.2015 р.); Міжнародна науково-технічна конференція «Перспективи розвитку м'ясної, молочної та олієжирової галузей у контексті євроінтеграції» (м. Київ, 07–08.11.2016 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток сучасної освіти: теорія, практика, інновації» (м. Київ, 23–24.02.2017 р.); Міжнародна науково-технічна конференція «Перспективи розвитку цукрової промисловості України» (м. Київ, 29–30.03.2017 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Психолого-педагогічний супровід фахової підготовки та підвищення кваліфікації особистості в умовах трансформації освіти» (м. Київ, 27.05.2016 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Професійний розвиток та управління людськими ресурсами в системі післядипломної педагогічної освіти в контексті трансформації освіти України» (м. Київ, 28.10.2016 р.); II Всеукраїнська (з міжнародною участю) науково-методичної конференції «Теоретико-методологічні основи розвитку освіти та управління навчальними закладами» (м. Херсон, 18.11.2016 р.); IV Всеукраїнська конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні проблеми розвитку підприємств харчової промисловості: теорія та практика» (м. Київ, 24–25.11.2016 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми підготовки педагогів для професійної освіти: теорія і практика» (м. Львів, 25.11.2016 р.); Дискусійна панель «Інноваційні підходи у формуванні якості підготовки конкурентоздатних фахівців у професійних навчальних закладах» за програмою Восьмої Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти – 2017» (м. Київ 16-18.03.2017 р.); I Всеукраїнська науково-практична конференція «Психологічні проблеми молоді у сучасному світі» (м. Київ, 24.03.2017 р.); Науково-практична конференція «Теоретико-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці» (м. Кривий Ріг, 6.04.2017 р.); Перша Всеукраїнська науково-методична конференція «Модернізація змісту професійної освіти – умова підготовки компетентного фахівця нової формації» (м. Житомир, 16.05.2017 р.); II Міжнародний науково-практичний

форум «Інновації в науці: виклики сучасності», (м. Варна, Республіка Болгарія 10–16.09.2017 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційні технології у хлібопекарському виробництві» та Міжнародна науково-практична конференція «Здобутки та перспективи розвитку кондитерської галузі» (м. Київ, 13.09.2017 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Управління якістю вищої освіти: проблеми та перспективи» (м. Київ, 29.09.2017 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Формування професійно мобільного фахівця: європейський вимір» (м. Львів, 16–17.11.2017 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Підготовка конкурентоздатних фахівців: виклики сучасності» (м. Кривий Ріг, 25.04.2018 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Єдиний освітній простір Україна – ЄС» (м. Вишњан, Республіка Хорватія, 7–12.05.2018 р.); III Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки та підвищення кваліфікації фахівців в умовах трансформації освіти» (м. Київ, 25.05.2018 р.).

Школа молодого науковця (м. Херсон, 15–20.06.2016 р.); Круглий стіл «Роль ІКТ для підготовки фахівців з різних професій. Використання інноваційних педагогічних технологій у сучасній професійній освіті» (м. Львів, 02.12.2016 р.); Регіональна нарада директорів професійно-технічних навчальних закладів з питань виконання регіонального замовлення на підготовку кваліфікованих робітників (м. Львів, 08.09.2017 р.), Регіональна нарада щодо регіонального замовлення на підготовку кваліфікованих робітничих кадрів (м. Львів, 13.04.2018 р.).

Публікації. Основні результати дослідження відображені у 26 одноосібних друкованих працях: 6 статей, (з яких 5 – у провідних наукових фахових виданнях України, 1 стаття в зарубіжному виданні), 19 – матеріали конференцій, 1 – методичні рекомендації.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел із 504 найменувань (із них 16 – іноземними мовами, 139 – архівних матеріалів). Загальний обсяг дисертації – 322 сторінки, з них 17 сторінок – анотації, 189 – основного тексту. Робота містить 7 таблиць і 8 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет і мету, зв'язок з науковими програмами і планами, визначено методи дослідження, розкрито наукову новизну й практичне значення, наведено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження, схарактеризовано науковий апарат, етапи організації дослідження, джерельна база, висновки про апробацію та впровадження основних положень дисертації. Обґрунтовано хронологічні рамки дослідження, визначено його нижню (1950 р.) та верхню (2017 р.) межі на основі історичних, соціально-економічних та політичних змін, що відбувалися в Україні.

У першому розділі дисертації «**Теоретичні основи підготовки фахівців харчової і переробної промисловості в професійних навчальних закладах**

західних областей України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)» обґрунтовано основні поняття дослідження, проаналізовано значний обсяг науково-педагогічної, історичної та галузевої літератури з теми дослідження, докладно проаналізовано соціально-економічні передумови виникнення, історія розвитку цієї галузі та професійно-технічних навчальних закладів, що здійснювали підготовку молоді відповідних професій. Зокрема встановлено, що харчова та переробна промисловість відіграє значну роль серед економічних галузей та включає понад сорок різноманітних галузей виробництва. Маючи найбільш сприятливий природний, людський, геополітичний і ресурсний потенціал для розвитку харчової промисловості, основними підгалуззями харчової промисловості України історично є: виробництво цукру, молока, олії, хліба, кондитерських виробів, м'яса, вина, горілки та інших продуктів.

Досліджували та розробляли наукові засади підготовки майбутніх фахівців харчової та переробної промисловості, зокрема: щодо розвитку харчової індустрії (В. Бойко, П. Борщевський, Д. Гак, Л. Дейнеко, С. Дусановський, А. Заїнчковський, Д. Лисецький, Ю. Лебединський, О. Онищенко, П. Саблук, В. Слюсар, Л. Чернюк, А. Ясько та ін.); інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості (О. Амош, В. Геєць, Б. Данилишин, С. Дорогунцов, В. Столяров, А. Федорищева, М. Чумаченко, В. Яцков та ін.).

Після легітимізування нового територіально-правового статусу і суспільно-політичного устрою Західної України (26.10.1939 р.) розпочалась титанічна робота з розбудови фахової освіти, яка була призупинені внаслідок Другої світової війни і відновилася одразу після вигнання німецьких військ. З 1946 р. створюється мережа ремісничих училищ і шкіл фабрично-заводського учнівства, впродовж четвертої п'ятирічки підготовлено 859 тис. кваліфікованих робітників. Тільки у Волинській області, де до 1959 р. існувало 5 ПТУ з контингентом учнів 1518, у Львівській – 26 ПТУ (6,5 тис.) вже у 1960-1970 рр. збільшилось до 14 ПТУ (7200 учнів) на Волині й 54 ПТУ (26 тис.) на Львівщині. Станом на січень 2017 р. у восьми західних областях України здійснюють підготовку фахівців для харчової і переробної промисловості 128 ЗП(ПТ)О, з них 26 коледжів та 102 закладів професійної освіти.

Таблиця 1

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти з підготовки фахівців харчової і переробної промисловості західних областей України

№	Область	ЗПТО	Коледжі
1.	Волинська	10	3
2.	Закарпатська	7	2
3.	Івано-Франківська	7	4
4.	Львівська	29	5
5.	Рівненська	8	2
6.	Тернопільська	16	6
7.	Хмельницька	17	2
8.	Чернівецька	8	2
Разом		102	26
Всього		128	

Проаналізовано системи професійної підготовки майбутніх фахівців харчової і переробної промисловості у закладах професійної освіти країн-західних сусідів України – Республіці Болгарії, Польщі, Румунії, Словацькій Республіці, Угорщини, Чеської Республіки. Встановлено, що країни-члени ЄС розробили нову спільну політику в галузі наднаціонального регулювання професійною підготовкою та визнали однакове значення практичного досвіду, виробничого навчання і підготовки в спеціалізованих центрах, створено стійку рівновагу між ними.

У другому розділі – **«Організаційно-педагогічні засади підготовки фахівців харчової і переробної промисловості в професійних навчальних закладах західних областей України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)»** проаналізовано зміст професійної підготовки майбутніх фахівців, комплексно-методичне забезпечення цього процесу. Визначено його періодизацію на основі характеристики можливостей різних професійних навчальних закладів (у тому числі з обов’язковою загальноосвітньою підготовкою), законодавчих і нормативних матеріалів стосовно розвитку професійно-технічної та галузевої освіти та основних етапів пошуку шляхів реформування системи професійної (професійно-технічної) освіти.

Аналіз виявлених наукових і архівних джерел дає можливість зробити висновок, що професійна підготовка майбутніх фахівців для харчової і переробної промисловості у закладах професійної освіти України здійснювалася впродовж чотирьох періодів:

Таблиця 2

Періодизація історії розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)

Період	Етапи
<p>I-й (1950–1969 рр.)</p> <p>1950 р. – закінчення відбудови зруйнованого Другою світовою війною народного господарства із підсумками п’ятирічки 1946–1959 рр.</p> <p>1969 р. – прийняття Постанови ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР «Про заходи щодо подальшого поліпшення підготовки кваліфікованих робітників у навчальних закладах системи ПТО».</p>	<p><i>Перший етап (1950–1960 рр.)</i> Створення державної системи трудових резервів.</p> <p><i>Другий етап (1960–1969 рр.)</i> Вперше було визначено, що підготовка робітників у ПТУ найбільш складних професій повинна поєднуватися з отриманням повної середньої освіти.</p>
<p>II-й (1970-1991 рр.)</p> <p>У 70-80-х роках відбувалося активне напрацювання досвіду роботи середніх профтехучилищ, особливо вдосконалення викладання загальноосвітніх предметів.</p> <p>24.08.1991 р. на позачерговій сесії Верховної ради України прийнято Постанову та Акт проголошення незалежності України.</p>	<p><i>Третій етап (1970–1980 рр.)</i> Відбувся перехід до єдиних навчальних планів та програм, інтеграція професійно-технічної і народної освіти в єдину систему.</p> <p><i>Четвертий етап (1980–1991 рр.)</i> Започатковано створення вищих професійних училищ (ВПУ, професійних ліцеїв, коледжів).</p>

Період	Етапи
<p>III-й (1991–2006 рр.)</p> <p>23.05.1991р. – прийняття Закону України «Про освіту»</p> <p>1998 р. – прийнято Закон України «Про професійно-технічну освіту».</p> <p>30.05.2006 р. Наказ МОН № 419 «Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах».</p> <p>21.12.2006 р. Рада Міністрів ЄС офіційно надала Україні статус країни з ринковою економікою.</p>	<p><i>П'ятий етап (1991–1998 рр.)</i></p> <p>Руйнування планово-командної економіки і перехід до ринкових відносин. Падіння загальних обсягів виробництва в харчовій промисловості України тривало до 1998 року.</p> <p><i>Шостий етап (1998–2006 рр.)</i></p> <p>Харчова промисловість стає найважливішою складовою агропромислового комплексу України.</p>
<p>IV-й (2007–2017 рр.)</p> <p>11.09.2007 р. – прийнято Постанову КМ України № 117 «Про затвердження Державного переліку професій з підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах».</p> <p>31.05.2017 р.– прийнято Постанову КМ України № 373 «Про затвердження порядку розроблення та затвердження професійних стандартів».</p> <p>05.09.2017 р. – прийняття Закону України «Про освіту».</p>	<p><i>Сьомий етап (2007–2010 рр.)</i></p> <p>Масштаби занепаду вітчизняних галузей харчової промисловості підсилюють глобальну залежність та неспроможність конкурувати на міжнародному ринку продовольства.</p> <p><i>Восьмий етап (2010–2017 рр.)</i></p> <p>Створення та впровадження інноваційних технологій професійного навчання фахівців з метою освоєння новітніх професій для харчової та переробної промисловості.</p> <p>Цілеспрямоване управління підготовкою фахових кадрів для харчової промисловості стимулює прогресивний поштовх розвитку ринку праці як на національному, так і на світовому рівнях.</p>

Здійснено порівняльний історико-економічний аналіз розвитку західно-українських областей та становлення в них професійних навчальних закладів харчової і переробної галузі. Визначено фактори, які впливають на процес професійної підготовки фахівців: організаційні, методичні, середовищні, діяльнісні тощо. Сформульовано суттєві недоліки системи професійної підготовки фахівців харчової та переробної галузі: кадрове питання (недостатній професійно-педагогічний рівень); застаріла матеріально-технічна база, яка не відповідає новим технологіям виробництва; недостатнє методичне забезпечення освітнього процесу.

Здійснено аналіз професійно-кваліфікаційної характеристики фахівця харчової та переробної промисловості, де визначено професійні, ключові та наскрізні компетенції в залежності від вимог роботодавців. Встановлено, що на розвиток професійної освіти в західних областях України в другій половині XIX – початку XX століття мали вплив такі чинники: позитивні процеси в економіці, що викликали підйом виробництва та сприяли зростанню попиту на кваліфіковані робітничі кадри; інтеграція професійно-технічної і народної освіти в єдину систему; прийняття урядом рішень спрямованих на розвиток системи професійної освіти в країні в

цілому та на Заході (численні ініціативи уряду, міністерств, органів місцевого самоврядування щодо заснування училищ та технікумів спрямування для підготовки фахівців харчової і переробної промисловості).

У третьому розділі – **«Трансформація історичного досвіду професійної підготовки фахівців харчової і переробної промисловості України»** приділено увагу розкриттю особливостей підготовки фахівців на етапі розбудови незалежної України. Проаналізовано нові вимоги до професійної підготовки кадрів з розвитком ринкових відносин. Обґрунтовано потребу в розробці та удосконаленні професійних стандартів, необхідністю здійснення соціального партнерства професійних закладів освіти з галузевими та регіональними суб'єктами.

Визначено основні тенденції розвитку професійної підготовки фахівців харчової і переробної промисловості України. Розроблено методичні рекомендації «Традиції та інновації професійної підготовки конкурентоздатних фахівців для харчової та переробної промисловості» для галузевих професійних навчальних закладів із врахуванням аналізу історичного досвіду.

З'ясовано виклики, що постали перед закладами професійної освіти з підготовки кваліфікованих фахівців харчової і переробної промисловості: невідповідність сучасним соціально-економічним потребам суспільства; законодавчо-нерегульована відповідно до сучасних умов нормативно-правова база; відсутність механізмів формування державного замовлення на підготовку фахівців; неефективний моніторинг регіонального ринку праці; незбалансовані механізми співпраці закладів професійної освіти з роботодавцями; нерегульовані умови для виробничої практики здобувачів професійної освіти; відсутність важелів стажування педагогічних працівників на високотехнологічних підприємствах галузі.

Визначено необхідність підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, викладачів, майстрів виробничого навчання та встановлення раціональних взаємозв'язків закладів професійної освіти з роботодавцями, зазначено, що стратегічно важливою технологією організації освітнього процесу є дуальна система професійної освіти і навчання, зміст якої полягає у паралельному навчанні здобувачів освіти у закладі професійної освіти та на виробництві галузі.

У контексті вимог нових законів України «Про освіту», «Про вищу освіту» та проблем сучасного реформування професійної освіти, обґрунтовано увагу до проблеми професійної та соціальної адаптації особистості фахівця в умовах суспільства, що змінюються. Наголошено про необхідність використання усіх можливостей професійного виховання майбутніх конкурентоздатних кадрів для харчової і переробної галузі господарства.

Визначено перспективні напрями досліджень проблем підготовки кваліфікованих кадрів для харчової і переробної промисловості на основі порівняльно-педагогічного аналізу цього процесу в зарубіжних країнах та інших регіонах України.

ВИСНОВКИ

Відповідно до мети і завдань дисертаційного дослідження, на основі комплексного аналізу архівних і науково-теоретичних джерел зроблено такі висновки:

1. Теоретичний аналіз наукових праць з досліджуваної проблеми свідчить, що підготовка фахівців харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України у другій половині ХХ – початок ХХІ століття віддзеркалювала події соціально-економічного, політичного і національного характеру. У наукових джерелах приділялася увага проблемам розвитку різних галузей харчової і переробної промисловості, соціальним, освітнім та національно-культурним питанням, становленню системи професійного навчання місцевого населення. Проаналізовано джерельну базу дослідження за семи напрямками. Виявлено, що джерела, які віднесено до кожної з цих груп, надають деякі уявлення про професійну підготовку майбутніх фахівців харчової і переробної промисловості західних областей України в другій половині ХХ – на початку ХХІ століття. Проте в науковому обігу відсутні комплексні дослідження, які б відображали цілісну картину підготовки фахівців харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України вищезгаданого періоду.

2. На основі вивчення соціально-економічних особливостей розвитку західних областей України у досліджуваний період обґрунтовано періодизацію професійної підготовки фахівців харчової і переробної промисловості, що хронологічно охоплює чотири періоди з визначенням у кожному відповідних етапів. Кожен із періодів історії розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України складається з напрямів змін, особливості яких охарактеризовано по кожному регіону.

Перший період (1950–1969 рр.). У цей час була створена і функціонувала державна система трудових резервів. Вперше було визначено, що підготовка робітників у ПТУ найбільш складних професій має поєднуватися з отриманням повної середньої освіти.

Другий період (1970–1991 рр.). У цей період переважна більшість професійно-технічних училищ перейшла на підготовку робітників із середньою освітою. Відбувся перехід до єдиних навчальних планів та програм, інтеграція професійно-технічної і народної освіти в єдину систему. В Україні планувалося піднесення продукції сільського господарства. В західних областях України промисловість мала зростати швидше, ніж на Сході. Розвиток господарства, як і раніше, мав індустріальне спрямування.

Третій період (1991–2006 рр.) характеризується руйнуванням планово-командної економіки і переходом до ринкових відносин. Спостерігається падіння загальних обсягів виробництва в харчовій промисловості України. З 1998 р. харчова промисловість стає найважливішою складовою агропромислового комплексу України.

Четвертий період (2007–2017 рр.) – масштаби занепаду вітчизняних галузей харчової промисловості підсилюють глобальну залежність та неспроможність конкурувати на міжнародному ринку продовольства.

З 2010 р. здійснюється створення та впровадження інноваційних технологій професійного навчання фахівців із метою освоєння новітніх професій для харчової та переробної промисловості. Відбувається цілеспрямоване управління підготовкою

фахових кадрів для харчової промисловості, що стимулює прогресивний поштовх розвитку ринку праці як на національному, так і на світовому рівнях.

Визначено, що основними чинниками, які впливали на розвиток професійної освіти фахівців харчової і переробної промисловості були соціально-економічний стан західних областей України, суспільні вимоги до кадрового потенціалу, відповідний розвиток науки, техніки та технологій харчового виробництва.

3. З'ясовано, що у зв'язку з потребами виробництва харчової і переробної промисловості, для якої готувалися фахівці у професійних навчальних закладах, впродовж досліджуваного періоду було розроблено відповідний зміст професійної підготовки, що знаходив відображення в кваліфікаційних характеристиках професій та закладався у навчальних планах і навчальних програмах окремих дисциплін. Вагомим фактором було введення в професійно-технічні навчальні заклади (1969 р.) середньої загальноосвітньої підготовки. Доведено, що важливою особливістю системи професійної освіти була різноманітність типів навчальних закладів (ПТУ, СПТУ, ТУ, ВПУ, технікуми, технологічні інститути, академії, університети тощо), що зумовлено необхідністю швидкого реагування на вимоги народного господарства та потреби галузі харчової і переробної промисловості у кваліфікованих кадрах. За час незалежності України типи навчальних закладів поповнилися новими – професійний ліцей, професійний коледж, Центр професійно-технічної освіти, коледж тощо. Це сприяло удосконаленню форм і методів професійної підготовки фахівців для харчової і переробної промисловості, серед яких – проектування, моделювання, багатоаспектні варіанти виробничого навчання та виробничої практики, цілеспрямоване стажування, навчання за програмами обміну з відповідними зарубіжними навчальними закладами. Встановлено, що вибір змісту, методів навчання та організаційних форм був спрямований на поєднання теоретичної та практичної підготовки.

Виявлено, що основними недоліками, які негативно впливали на підготовку фахівців для харчової і переробної промисловості в західних областях України були такі фактори: недостатній професійно-педагогічний рівень частини педагогічного персоналу, матеріально-технічна база професійних навчальних закладах не завжди відповідала новим технологія виробництва, застаріле устаткування майстерень, недостатнє фінансування, слабкий взаємозв'язок із господарськими установами, базовим підприємствами, а пізніше – з роботодавцями.

4. З'ясовано основні тенденції розвитку системи підготовки фахівців харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України у другій половині ХХ – початок ХХІ століття: удосконалення професійних стандартів, змісту і технологій професійного навчання на основі компетентісного підходу; розвиток соціального патерства з галузевими і регіональними суб'єктами; модернізація освітнього середовища, включаючи матеріально-технічну базу; розвиток професійної освіти дорослих на базі інноваційних навчальних закладів та Навчально-практичних центрів; упровадження зарубіжного досвіду в систему підготовки кваліфікованих кадрів для харчової і переробної промисловості; організаційні та змістовні зміни в системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів закладів професійної (професійно-технічної) освіти із урахуванням вимог виробництва, спеціальностей та кваліфікації.

5. Обґрунтовано можливості використання досвіду підготовки фахівців харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України у другій половині ХХ – початок ХХІ століття в сучасних умовах модернізації професійної (професійно-технічної) освіти за такими напрямками: створення умов для проведення заходів з вивчення кращого регіонального досвіду з підготовки фахівців конкурентоздатного рівня; співробітництва закладів професійної освіти та роботодавців, залучення представників галузевих підприємств до розробки і використання програмних навчальних матеріалів відповідно до сучасних вимог; активізація регіональних механізмів швидкого реагування на потреби ринку праці; удосконалення профорієнтаційної роботи шляхом створення Центрів професійної кар'єри; створення змістовного інноваційного навчально-методичного супроводу професійної підготовки учнів (студентів); використання усіх можливостей професійного виховання майбутніх фахівців харчової і переробної промисловості. На основі результатів проведеного дослідження підготовлено та впроваджено методичні рекомендації з теми дослідження.

До перспективних напрямів дослідження проблеми підготовки кваліфікованих кадрів для харчової і переробної промисловості нами віднесено: порівняльно-педагогічних аналіз досвіду підготовки фахівців у зарубіжних країнах та інших регіонах України; особливості взаємодії закладів професійної (професійно-технічної) освіти з роботодавцями в умовах регіонального ринку праці; громадянське і професійне виховання майбутніх конкурентоздатних фахівців для харчової і переробної промисловості на основі мультикультурного підходу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

1. Тарасюк І. В. Особливості організації освітньої діяльності підготовки фахівців харчової промисловості в закладах професійної освіти Республіки Польщі. *Теорія та методика управління освітою*. 2017. № 2 (20). С. 1-12.
2. Тарасюк І. В. Періодизація історії розвитку підготовки фахівців харчової і переробної промисловості у закладах професійної освіти західних областей України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття). *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка*. 2018. № 1 (7). С. 70-75.
3. Тарасюк І. В. Напрями модернізації професійної підготовки фахівців харчової промисловості в закладах професійної освіти. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. Київ, 2018. Вип. 15. С. 16-21.
4. Тарасюк І. В. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців харчової промисловості в умовах професійної підготовки. *Педагогічний альманах*. 2018. № 38. С. 139-144.
5. Тарасюк І. В. *Традиції та інновації професійної підготовки конкурентоздатних фахівців для харчової та переробної промисловості : метод. рек.*; за наук. ред. проф. Л. М. Сергеевої. Львів: Поліграфічний центр Видавництва НУ «Львівська політехніка», 2018. 62 с.
6. Tarasiuk I. Akmeological aspects of formation the professional competence of future specialist in food industry *Innovations in Science and Education: Challenges of our*

time: Collection of scientific papers / ed. M. Dei, O. Rudenko. London: IASHE, 2017. 266 p.

7. Tarasiuk I. Peculiarities of the educational process of training food industry specialists in professional education units. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools. 2018. 26 (2). P. 133–138.*

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

1. Тарасюк І. В. Особливості роботи з обдарованими студентами економічних спеціальностей. *Забезпечення наступності змісту в системі ступеневої вищої та післядипломної освіти: українські традиції та європейська практика. Матеріали першого всеукр. наук.-метод. семінару, 29 жовт. 2010 р., м. Хмельницький. Хмельницький: Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут, 2010. С. 154-155.*

2. Тарасюк І. В. Самостійна робота студентів вищих навчальних закладів як важливий елемент сучасної підготовки фахівців. *Матеріали другої всеукр. наук.-метод. конф., 27 жовт. 2011 р., м. Хмельницький. Хмельницький: Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут, 2011. С.134-136.*

3. Тарасюк І. В. Працевлаштування молоді на ринку праці: проблеми та перспективи URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Znphktei/2011_1/statti/tarasyuk/tarasyuk.

4. Тарасюк І. В. Інтерактивне навчання з використанням інформаційних технологій як складова методології викладання у сучасному вищому навчальному закладі. *Матеріали третьої міжнар. наук.-метод. конф., 26 жовт. 2012 р., м. Хмельницький. – Хмельницький: Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут, 2012. С. 475-485.*

5. Тарасюк І. В. Психолого-педагогічні особливості підготовки фахівців для харчової і переробної промисловості. *Психолого-педагогічний супровід фахової підготовки та підвищення кваліфікації особистості в умовах трансформації освіти. Матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 27 трав. 2016 р., м. Київ. Київ, 2016. С. 237-239.*

6. Тарасюк І. В. Особливості використання сучасних освітніх технологій при підготовці фахівців для харчової і переробної промисловості. *Теоретико-методологічні основи розвитку освіти та управління навчальними закладами. Матеріали другої всеукр. (з міжнар. участю) наук.-метод. конф., 18 лист. 2016 р., м. Херсон. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016. С. 139–144.*

7. Тарасюк І. В. Визначення і напрями створення якісного відкритого інформаційного середовища ВНЗ I–II рівнів акредитації. *Європейський вимір відкритої освіти. Матеріали всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., 28 квіт. 2016 р., м. Київ. Київ, 2016. URL: <http://konferenz2016.blogspot.com/>*

8. Тарасюк І. В. Професійна орієнтація майбутніх фахівців харчової і переробної промисловості в умовах інноваційного розвитку харчової галузі. *Проблеми підготовки педагогів для професійної освіти: теорія і практика. Матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 25 лист. 2016 р., м. Львів. Львів: ПП «Ощипок М. М.», 2016. С. 224.*

9. Тарасюк І. В. Формування морально-етичних цінностей у студентів вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації. *Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики. Матеріали третьої міжнар. Інтернет-конф., 15–16 берез. 2016 р., м. Переяслав-Хмельницький. Переяслав-Хмельницький, 2016. URL: <http://pereislav.blogspot.com/>.*

10. Тарасюк І. В. Євроінтеграційні процеси у підготовці фахівців переробної промисловості. *Професійний розвиток та управління людськими ресурсами в системі післядипломної педагогічної освіти в контексті трансформації освіти України. Матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 28 жовт. 2016 р., м. Київ. Київ: УМО НАПН України, 2016. С. 477–480.*

11. Тарасюк І. В. Психологічні проблеми підготовки фахівців харчової і переробної промисловості в професійних навчальних закладах. *Психологічні проблеми молоді у сучасному світі. Матеріали першої всеукр. наук.-практ. конф., 7 квіт. – 8 квіт. 2017 р., м. Київ. Київ: МАУП, 2017. С. 207–209.*

12. Тарасюк І. В. Соціальне партнерство як об'єктивна необхідність підготовки висококваліфікованих фахівців харчової і переробної промисловості. *Розвиток сучасної освіти: теорія, практика, інновації. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 23–24 лют. 2017 р., м. Київ. Київ: Міленіум, 2017. С. 172–174.*

13. Тарасюк І. В. Особливості професійної підготовки конкурентоздатних фахівців харчової промисловості. *Теоретико-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці. Матеріали наук.-практ. конф, 6 квіт. 2017 р., м. Кривий Ріг. Кривий Ріг: КПГТЛ, 2017. С. 329–332.*

14. Тарасюк І. В. Формування професійної компетентності у майбутніх фахівців харчової промисловості. *Модернізація змісту професійної освіти – умова підготовки компетентного фахівця нової формації. Матеріали конф., 16 трав. 2017 р., м. Житомир. Житомир, 2017. С. 209–211.*

15. Тарасюк І. В. Пріоритетні напрями підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців харчової індустрії. *Управління якістю вищої освіти: проблеми та перспективи. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 29 верес. 2017 р., м. Київ. Київ: УМО НАПН України, 2017. С. 214–215.*

16. Тарасюк І. В. Формування професійного мобільного фахівця харчової індустрії в умовах сучасного виробництва. *Формування професійно мобільного фахівця: європейський вимір. Матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 16–17 лист. 2017 р., м. Львів. Львів: ПП «Ощипок М.М.», 2017. С. 224.*

17. Тарасюк І. В. Акмеологічний підхід у становленні професійної компетентності майбутніх фахівців харчової промисловості. *Післядипломна освіта в Україні. 2017. № 2. С. 60–63.*

18. Тарасюк І. В. Особливості практичної підготовки фахівців харчової промисловості в закладах професійної освіти. *Підготовка конкурентоздатних фахівців: виклики сучасності. Матеріали наук.-практ. конф., 25 квіт. 2018 р., м. Кривий Ріг. Кривий Ріг: КПГТЛ, 2018. С. 182–187.*

19. Тарасюк І. В. Соціально-психологічні основи підготовки майбутнього фахівця харчової промисловості до професійної діяльності. *Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки та підвищення кваліфікації фахівців в умовах трансформації освіти. Матеріали третьої всеукр. наук.-практ. конф., 25 трав. 2018 р., м. Київ. Київ: УМО НАПН України, 2018. С. 217.*

АНОТАЦІЇ

Тарасюк І. В. Підготовка фахівців харчової і переробної промисловості в професійних навчальних закладах західних областей України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України. – Київ, 2018.

Дисертаційне дослідження спрямоване на висвітлення професійної підготовки фахівців для харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття), яка є складною, багатофункціональною, адаптованою до потреб господарського будівництва системою, що має свою мережу, зміст, форми і методи, які динамічно розвивалися у взаємозв'язку з соціально-економічними, культурними та політичними змінами.

Здійснено цілісний історико-педагогічний аналіз підготовки фахівців харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття); науковий аналіз стану дослідження проблеми професійної підготовки фахівців харчової і переробної промисловості в педагогічній теорії та практиці професійних навчальних закладів. Визначено основні передумови становлення професійної підготовки фахівців харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України.

Визначено організаційно-педагогічні засади підготовки фахівців для харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття).

На основі вивчення соціально-економічних особливостей розвитку західних областей України у досліджуваній період обґрунтовано періодизацію професійної підготовки фахівців харчової і переробної промисловості, що хронологічно охоплює чотири періоди з визначенням у кожному відповідних етапів, що складається з напрямів змін, особливості яких охарактеризовано по кожному регіону.

Обґрунтовано, що розвиток харчової промисловості України тісно пов'язаний з впровадженням нових типів підприємств, сучасних технологій виробництва харчових продуктів, а це, в свою чергу, потребує підготовки фахівців широкого профілю з глибоким і різноманітним діапазоном знань. З урахуванням цих обставин обґрунтовано необхідність поступових змін щодо підходів підготовки спеціалістів у сфері харчових технологій.

З'ясовано, що у зв'язку з потребами виробництва харчової і переробної промисловості, для якої готувалися фахівці у професійних навчальних закладах, впродовж досліджуваного періоду було розроблено відповідний зміст професійної підготовки, який знаходив відображення в кваліфікаційних характеристиках професій та закладався у навчальних планах і навчальних програмах окремих дисциплін. Встановлено, що вибір змісту, методів навчання та організаційних форм був спрямований на поєднання теоретичної та практичної підготовки. Виявлені основні недоліки, що негативно впливали на підготовку фахівців для харчової і переробної промисловості.

Конкретизовано можливості трансформації історичного досвіду професійної підготовки, впровадження інноваційних форм і методів професійної підготовки фахівців для харчової і переробної промисловості у професійних навчальних закладах західних областей України.

Обґрунтовано шляхи вдосконалення якості професійної підготовки майбутніх фахівців харчової і переробної промисловості в закладах професійної освіти та можливості використання ідей передового педагогічного досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах модернізації системи професійної освіти України.

Визначено перспективні напрями оновлення змісту та впровадження інноваційних технологій підготовки фахівців для харчової і переробної промисловості у закладах професійної освіти України з урахуванням історичного досвіду.

Ключові слова: професійна підготовка, харчова і переробна промисловість, професійна підготовка фахівців харчової і переробної промисловості, історичні періоди, зміст професійної підготовки, методи навчання.

Tarasiuk I. V. Training of specialists in the food industry and processing industry at the vocational educational institutions of Ukraine's western regions (the second half of XX – the beginning of XXI century). – Manuscript.

Dissertation for earning a scientific degree of a Candidate of pedagogic sciences (doctor of philosophy) with a specialization number 13.00.04 – in theory and principles of vocational education. – Public Higher Educational Institution «University of educational management» National Academy of Education of Ukraine. – Kyiv, 2018.

A dissertation research is focused on highlighting the vocational training of specialists for the food industry and processing industry at the vocational educational institutions of Ukraine's western regions (the second half of XX – the beginning of XXI century), which is a complicated, cross functional system, adapted for the needs of economic construction, having the proper network, contents, forms and methods, which developed dynamically in conjunction with social-and-economic, cultural and political changes.

A holistic historical-and-pedagogical analysis was carried out regarding the training of specialists in the food and processing industries at the vocational educational institutions of Ukraine's western regions (the second half of XX – the beginning of XXI century); a scientific analysis of the state of the problem's research of vocational training for specialists in the food and processing industry in the pedagogical theory and praxis of vocational educational institutions was carried out. The basic premises of establishment of the vocational training for the specialists in food and processing industries are determined at the vocational educational institutions of Ukraine's western regions.

The organizational-and-pedagogical principles for training specialists for the food and processing industries are determined at the vocational educational institutions of Ukraine's western regions (the second half of XX – the beginning of XXI century).

A periodization was justified with a view to vocational training for specialists in the food and processing industries on grounds of studying social-and-economic peculiarities of development of Ukraine's western regions during the period under investigation, which

comprises four periods chronologically, with determination of corresponding stages in each of them, consisting of changes' courses, the peculiarities of which are designated with regard to each region

It was justified that the development of Ukraine's food industry is correlated to the introduction of new types of enterprises, current technology of manufacturing food products, which, in turn, requires training of multi-discipline specialists, with profound and diverse intellectual scope. The necessity of introducing changes gradually was justified with a view to approaches towards the training of specialists in the sphere of food technology, taking the aforementioned circumstances into account.

It was clarified that with a view to the production needs of food and processing industries, for which the specialists were trained at vocational educational institutions, the corresponding contents of vocational training was developed during the period under investigation, which was embedded into qualification profile of professions and established in academic programs for stand-alone disciplines. It was established that the choice of contents, training methods and organizational forms was intended to consolidate theoretical and practical training.

The major drawbacks were educed, which impinged the training of specialists for the food and processing industries.

The possibilities of transforming historic experience are specified with a view to vocational training, introduction of innovative forms and methods of the vocational training of specialists for food and processing industries at the vocational educational institutions of Ukraine's western regions.

The ways of improving vocational preparation's quality were justified for the future specialists of food and processing industries at the vocational educational institutions, along with the possibilities of employing ideas of advanced educational experience in vocational training of future specialists under conditions of modernization of Ukraine's vocational education system.

The protective lines of updating contents are determined, along with the lines of innovative technology adoption for preparation of specialists for the food and processing industries at vocational education institutions of Ukraine, taking historical experience into account.

Key words: vocational training, food and processing industries, vocational training for specialists in the food and processing industries, historic periods, vocational training contents, training methods.

Підписано до друку 09.10.2018 р. Формат 60x90/16.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Тираж 100. Зам. 80.

«Видавництво “Науковий світ”»[®]
Свідоцтво ДК № 249 від 16.11.2000 р.
м. Київ, вул. Казимира Малевича (Боженка), 23, оф. 414.
200-87-15, 050-525-88-77
E-mail: nsvit23@ukr.net
Сайт: nsvit.cc.ua